

До спеціалізованої вченої ради
Д 26.007.05 у Національній академії
внутрішніх справ

ДП-680, м. Київ, пл.. Солом'янська, 1

ВІДГУК

Офіційного опонента доктора юридичних наук, професора

Гори Ірини Віталіївни

на дисертацію **Левицького Андрія Олеговича** на тему
"Криміналістичне дослідження пломб", подану на здобуття
наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю
12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Досудове розслідування таких злочинів як контрабанда, розкрадання матеріальних цінностей та ін., зазвичай пов'язане із значним обсягом роботи і вирішенням специфічних задач. Питому вагу в забезпеченні нормального існування суспільства і кожної його особи становлять дії органів внутрішніх справ та Національної поліції щодо забезпечення ефективної протидії зазначеним та пов'язаним з ними злочинам. Одним із шляхів оптимізації діяльності слідчого, прокурора як сторони обвинувачення в кримінальному провадженні може бути обрано удосконалення забезпечення їх практики техніко-криміналістичними розробками, спрямованими на покращення результатів пізнання обставин вчинення злочину з метою прийняття своєчасних і правильних та належним чином обґрунтованих процесуальних рішень. Оскільки доказування в кримінальному судочинстві спрямоване на встановлення фактів минулого, відомості про які потрапляють у вигляді інформації, що потребує спеціального виявлення, фіксації, дослідження і витлумачення, то встановлення й перевірка цих фактів є практично неможливими без використання даних природничих і технічних наук.

ВРСДЗ НАВС	
Вх. № 08	20 18 р.
кількість аркушів: 14	
осн. док.	додаток

Залучення на службу правосуддю даних, що отримані з використанням спеціальних знань, має здійснюватися, головним чином, через експертизу, яка дає можливість впроваджувати в судочинство досягнення науки і техніки. Судова експертиза є поняттям процесуальним, вона є самостійною формою отримання нових і перевірки тих, що вже існують, доказів.

Серед значної кількості судових експертиз, які призначаються за кримінальними провадженнями про контрабанду, крадіжки, розкрадання та інші види злочинів є експертиза пломб – унікальних пристроїв одноразового використання, створених для індикації несанкціонованого доступу до певних сховищ. Завдяки тому, що сучасні пломбувальні пристрої мають високу ступінь надійності, їх широко застосовують на залізничному й автомобільному транспорті, різноманітних промислових підприємствах і в інших галузях народного господарства. Донедавна з цією метою застосовували пломби, які виготовлялися із свинцю або поліетилену, а злочинці вигадували й використовували різні способи їх порушення з метою проникнення у сховища. Ознаки визначення способів порушення первинного стану пломби, перенавішування її тощо використовуються в трасологічній експертизі при вирішенні здебільшого діагностичних завдань. Актуальність в розробці нових підходів до проведення таких експертиз визначається тим, що останніми роками значно збільшився парк різноманітних пломб та запірно-пломбувальних пристроїв. Це в свою чергу викликає певні труднощі у експертів при вирішенні поставлених перед ними діагностичних та ідентифікаційних завдань. Нові види обтискних пломб, таких, що самозапираються індикаторних пломб та інших суттєво відрізняються за своїми конструктивними особливостями й ступенями захисту від традиційних, які використовували десятиліттями. Майже всі нові різновиди пломб та запірно-пломбувальних пристроїв мають певний або інший ступінь силового механічного захисту. Унікальність пломб заснована на секретності самого опломбування даної пломби заводом-виробником,

ступенів її захисту від несанкціонованого відкриття без залишення відображеної слідової інформації.

Ці питання здавна викликали й викликають сьогодні інтерес у спеціалістів, експертів, представників органів досудового розслідування й суддів і тому вони вивчаються на різних рівнях – від простої перевірки до поглибленого вивчення в межах науково-дослідних робіт та дисертацій. Проте окремі питання експертного дослідження таких трасологічних об'єктів як пломби, його цілей, завдань не мають однозначності в їх розумінні науковцями, практиками, а тому потребують свого додаткового вивчення, теоретичного обґрунтування, розроблення практичних рекомендацій із проведення даного виду криміналістичних експертиз. До таких не достатньо вивчених, а іноді й спірних питань відносимо питання криміналістичного дослідження пломб, що висвітлені в даному дослідженні.

Зазначене вказує нам на **актуальність обраної для дослідження теми**, що зумовлено потребами не лише теоретичного осмислення окремої наукової проблеми, а й вимогами практики застосування науково-технічних засобів та методів в діяльності експерта під час проведення такого виду трасо логічних експертиз. Безумовно, що багато які з піднятих проблем вже мають відповідне висвітлення в наявних працях відомих вітчизняних і зарубіжних вчених, науковців і практиків. Багато фундаментальних досліджень вітчизняних та зарубіжних учених певним або іншим чином торкалися проблемних питань трасологічної експертизи. Так, теоретичне підґрунтя для дослідження означеної проблематики заклали відомі фахівці в галузі теорії судової експертизи: Т.В. Аверьянова, І.А. Алієв, В.Д. Арсеньєв, А.І. Вінберг, Ф.Е. Давудова, Ф.М. Джавадов, Н.І. Клименко, Ю.Г. Корухов, Н.Т. Малаховська, Н.П. Майліс, І.В. Пиріг, М.Я. Сегай, О.Р. Россинська, І.Я. Фрідман, О.Р. Шляхов, М.Г. Щербаковський та ін.

Проблеми безпосереднього дослідження пломб та запірно-пломбувальних пристроїв досліджували вітчизняні й зарубіжні науковці й практики з багаторічним досвідом експертної роботи, зокрема, В.Є. Бергер,

М.П.Молібога, О.В.Меланич, Є.М.Светлаков та ін. Наукові здобутки цих учених є важливим підґрунтям для розвитку теорії й практики трасологічної експертизи пломб, проте широкий аспект даної проблеми, невинний розвиток науково-технічного прогресу, багато які з котрих ще не достатньо досліджені, повертають дисертанта до потреби подальших досліджень сутності криміналістичного дослідження пломб.

На **актуальність обраної для дослідження теми**, що зумовлена потребами не лише криміналістики й теорії судової експертизи, а й практики експертної діяльності, насамперед, експертів-трасологів, вказує необхідність розв'язання питань щодо визначення особливостей криміналістичного дослідження нових видів пломб та запірно-пломбувальних пристроїв. І тому ми можемо з повною впевненістю констатувати, що тема даної дисертації є актуальною і своєчасною з огляду на очікування її результатів науковцями та практиками. Актуальність даного дослідження полягає ще й в тому, що воно спонукає інших вчених на нові наукові пошуки, підкреслює їх нагальну потребу і тим самим сприяє подальшому розвитку теорії судової експертизи. В даній праці розкриваються з нового боку важливі питання, розв'язання яких може бути покладеном в основу удосконалення загальної та типової методики криміналістичного дослідження пломб та запірно-пломбувальних пристроїв, розробки нових й удосконалення існуючих окремих методик проведення трасологічних експертиз пломб різних конструкцій, їх науково-методичного й науково-технічного забезпечення. Саме тому не викликає сумнівів **теоретичне значення** даної наукової праці і **практична спрямованість** отриманих дисертантом результатів.

Здійснене наукове дослідження має відповідний **зв'язок з певними науковими програмами, планами, темами**. Дисертація виконана відповідно до Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від

25 серпня 2015 року № 501/2015 та Плану заходів щодо її реалізації, схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 року № 1393-р., Стратегії розвитку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України на період до 2020 р. та Плану заходів щодо її реалізації, затверджених наказом МВС України від 15 березня 2017 року № 229, Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015-2019 рр., затверджених наказом МВС України від 16 березня 2015 року № 275, основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2014-2017 рр., схвалених Вченою радою Національної академії внутрішніх справ (протокол № 28 від 29 жовтня 2013 р.). Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 24 грудня 2013 р. (протокол №32) і схвалено Координаційним бюро Національної академії правових наук України (№1214, 2013.) та уточнено в такій її редакції на засіданні Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 27 лютого 2018 року (протокол № 3).

Мета даного наукового дослідження відповідає його предмету та правильно й достатньо повно розкривається у поставлених дисертантом *задачах*. Правильним по суті слід вважати й визначені дисертантом *об'єкт і предмет* дослідження, а уміло застосовані ним під час наукового пошуку загальнонаукові й спеціальні методи (стор. 17-18 дис., стор. 3 автореф.) дали змогу отримати вагомі результати і належним чином їх обґрунтувати.

Емпірична база даного дослідження є цілком репрезентативною і достатньою для того, щоб стверджувати про об'єктивність і доведеність зроблених висновків. На це вказує використання дисертантом в обґрунтування окремих і найбільш важливих положень дослідження результатів проведеного анкетування 147 працівників Експертної служби МВС України, які мають право на самостійне проведення трасологічних експертиз за напрямом дослідження запірно-пломбувальних пристроїв та пломб з ДНДЕКЦ МВС України, Миколаївського, Одеського, Херсонського,

Запорізького, Дніпропетровського, Львівського та Харківського НДЕКЦ МВС України, а також вивчення матеріалів 1195 експертних проваджень за напрямом дослідження пломб, 86 висновків судових експертів Експертної служби МВС України.

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, що сформульовані в дисертації та авторефераті, визначається такими обставинами. Насамперед, дисертант вивчив та проаналізував значний масив наукових джерел як загальнотеоретичного, так і спеціального характеру, нормативні документи (загалом – 209 джерел), які стосуються тематики дослідження. Під час викладення матеріалу цієї праці використано об'єктивну критику і тактовно виважений науковий стиль полеміки, зрозумілу мову авторських висловлювань, що вказує на вдало обрану методику дослідження й раціональне використання загальнонаукових та спеціальних методів пізнання (стор. 18 дис., стор. 3 автореф.).

Важливе і не лише ілюстративне значення мають розміщені в додатках матеріали здійснених опитувань експертів-трасологів з питань проблематики дисертації, на які посилається автор за текстом цієї праці, матеріали з додатків до експертних проваджень, що підтверджує репрезентативність проведених ним досліджень. Істотно підвищує статусність даного дослідження й особистий практичний досвід дисертанта, набутий ним на відповідних посадах в Миколаївському НДЕКЦ.

Основні результати дослідження **достатньо повно й належним чином відображені** у 23 наукових публікаціях, зокрема, в п'яти статтях у наукових журналах та збірниках наукових праць, визначених МОН України як фахові видання з юридичних наук, двох статей – у зарубіжному фаховому виданні та у вісьмох тезах доповідей за результатами участі дисертанта в науково-практичних міжнародних, всеукраїнських і відомчих конференціях, семінарах, методичних рекомендаціях та колективній монографії (стор. 6, 17-19 автореф., стор. 7-10, 335-338 дисертації). Все це дає підстави для

висновку про належний рівень обґрунтованості основних положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їхню достатню за кількістю та змістовним наповненням репрезентативність, що свідчить про належний науковий рівень даного дослідження, яке за своїм змістом і рівнем розгляду наукових проблем відповідає поставленим вимогам до кандидатських дисертацій.

Дана дисертація вирізняється певною **науковою новизною**, оскільки в ній вперше на сучасному етапі розвитку вітчизняної науки на монографічному рівні, а не в окремих й розрізнених наукових публікаціях розглядається проблема криміналістичного дослідження пломб, сформульовано на цій основі практичні рекомендації, методики щодо криміналістичного дослідження різних видів пломб.

Треба погодитись із авторською оцінкою і визнати, що дисертантом уперше: запропоновано розширену класифікацію пломб за ступенем складності виготовлення, матеріалом виготовлення, механізмом пломбування, конструкцією, матеріалом пломбувального елемента, конструкцією плобувального елемента, взаємодією з об'єктом, країною виготовлення, сферою використання; визначено поняття пломба, напівфабрикат пломби, заготовка пломби, роторний механізм, якірний механізм замикання тощо.

Певний ступінь наукової новизни мають й окремі з тих результатів, які вказують на удосконалення підходів до раніше здійснених іншими науковцями розробок, зокрема, щодо значення пломб у профілактичній роботі щодо протидії вчинення майнових злочинів, шляхом застосування митних пломб та печаток, як засобу маркування товарів, що перевозяться транспортними засобами; криміналістичні рекомендації щодо поводження із пломбами на місці події у кримінальних провадженнях за фактом розкрадання електричної енергії або ураженням електричним струмом тощо.

Зазначене дало змогу дисертанту по новому або з оновленим науковим поглядом підійти до дослідження важливого кола проблем,

пов'язаних із проведенням трасологічних експертиз пломб та запірнопломбувальних пристроїв за різними категоріями кримінальних проваджень, які до сьогодні залишилися хоча й не взагалі поза увагою вітчизняних вчених і експертів-практиків, але є не достатньо дослідженими і водночас такими, що мають виразно важливе теоретичне й практичне значення.

На думку опонента, **практичне значення одержаних результатів** полягає в тому, що вони можуть бути з успіхом використані, а окремі вже використовуються:

- у практичній діяльності експертних органів – при призначенні та проведенні трасо логічних експертиз, вдосконалення їх наукового апарату (акти впровадження результатів наукового дослідження у практичну діяльність Одеського НДЕКЦ, Херсонського НДЕКЦ, Черкаського НДЕКЦ. Додаток Ж);

- у навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін: «Криміналістика», «Основи криміналістики», «Судово-трасологічна експертиза», «Техніко-криміналістичне забезпечення слідчих дій і оперативно-розшукових заходів», «Участь спеціаліста при проведенні слідчих дій», «Теорія судової експертизи», «Теоретичні основи судової експертизи» (акти впровадження «Миколаївський інститут права» Національного університету «Одеська юридична академія» від 25 березня 2013 року; Хмельницького університету управління та права від 30 листопада 2016 року, Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини ВНЗ «Університет Україна» від 16 січня 2018 року, Національної академії внутрішніх справ від 03 березня 2018 року. Зазначені й додані до матеріалів праці акти впровадження підтверджують той факт, що окремі з таких результатів вже використовуються користувачами.

Структура й обсяг дисертації й визначені дисертантом назви розділів та підрозділів майже повністю відповідають темі й визначеним дисертантом задачам даного дослідження, відображають його логіку та послідовність здійсненого пошуку, спрямованість на досягнення

поставленої мети, забезпечують його цілісність і завершеність. Дослідження складається із вступу, трьох розділів, які вміщують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Оцінка змісту дисертації. Автором опрацьовано й висвітлено комплекс проблем щодо сутності і значення судово-трасологічних експертиз пломб та запірно-пломбувальних пристроїв в досудовому розслідуванні кримінальних проваджень окремих категорій, класифікації слідів, які утворюються при застосуванні пломб, способів несанкціонованого знімання пломб та слідів на пломбі після несанкціонованого знімання пломби певним способом. Коротко зупинюсь на ключових і важливих для розуміння сутності проблеми положеннях, що складають зміст окремих розділів дисертації та ілюструють її наукову цінність. Ознайомлення з рукописом дисертації свідчить про те, що **перший її розділ** присвячений питанням, які слугують своєрідним вступом до розгляду проблематики дослідження і водночас виступають його стрижнем, який проходить крізь усю дисертацію. Зокрема в цьому розділі дисертант здійснює наукову розвідку питання щодо класифікації слідоутворюючих об'єктів у сучасній трасології. В цьому ж розділі дисертант ґрунтовно й критично оцінює висвітлення сучасних проблем дослідження такого специфічного об'єкта трасологічних досліджень як пломби. Ним цілком правильно робиться висновок про те, що на даний час відсутня єдина спеціальна довідкова інформація за новими видами запірно-пломбувальних пристроїв і пломб, в яких були б описані не лише їх конструктивні особливості, основна термінологія, а й коротка технологія виготовлення. Для експерта такі відомості є дуже важливі, оскільки правильне вирішення поставлених перед ним питань й якість здійсненого дослідження напряду залежить від таких даних. Не зайвою є й інформація щодо історії виникнення й розвитку пломб. Окрема увага в першому розділі приділена розгляду поняття й класифікації пломб як об'єктів криміналістичного дослідження. Дисертантом пропонується авторське визначення поняття пломба як одноразовий сигнально-

контрольний запобіжно-охоронний пристрій (знак), навішування якого на певні конструктивні елементи підконтрольного об'єкту унеможлиблює непомітність його несанкціонованого знімання, без порушення цілісності самої пломби або пломбувального елементу. Проте необхідно зазначити, що термін "пломба" має декілька значень, зокрема в стоматології, техніці, логістиці, митній та іншій науковій діяльності. Тому вважаю, що і у предметі дисертаційного дослідження треба було б визначити, що ним є криміналістичне дослідження пломб як охоронних пристроїв. Доволі цікавою та інформативною за змістом слід визнати ту частину дисертації, в якій розглядаються питання класифікації пломб за ступенем складності, матеріалом виготовлення, механізмом пломбування, ступенем захисту, за матеріалом й конструкцією пломбувального елементу тощо.

Другий розділ дисертації присвячено надзвичайно важливій і, нажаль, такій, що не часто висвітлюється іншими дослідниками в подібних дослідженнях проблемі механізму слідоутворення під час опломбування та несанкціонованого порушення пломб, що і є власне сутністю експертного дослідження таких об'єктів. У підрозділ 2.1. дисертантом наводяться правила пломбування різноманітних об'єктів. Певний інтерес становить дослідницька частина дисертаційного дослідження (підрозділ 2.2.), в якій розглядаються способи несанкціонованого знімання пломб та характерні сліди, які утворюються після знімання пломб механічним, термічним, хімічним, маніпуляційним способом. Володіння даною інформацією дуже важливе при складанні висновку експерта, тому що можливо хибно прийняти дані сліди за ті, що носять кримінальний характер та дійти до неправильного (а не неправдивого, як зазначено на стор. 119 дис.) висновку. Правда дещо незрозумілим для опонента залишилася спроба дисертанта звернутися до важливої, як на його думку, частини інформації шляхом виділення слова "увага" (стор. 99 дисертації). Мабуть таке звернення було б доречним в методичних рекомендаціях для експертів, так само і зайвими, принаймні за текстом розділу, є кольорові ілюстрації конструктивних

особливостей і способів несанкціонованого знімання пломб. Їх бажано було розмістити у відповідних додатках до дисертації. Немає потреби і у виділенні прикладів з експертної практики шляхом написання слова "Приклад".

Третій розділ праці присвячено розгляду питань, які мають беззаперечне практичне значення. В якості ключової проблеми дисертант розглядає особливості огляду, фіксації, вилучення пломб на місці події, їх попереднє криміналістичне дослідження. Дисертант слушно звертає увагу, що важливою передумовою з'ясування всіх обставин події є кваліфіковане експертне дослідження пломб, а успіх та повнота дослідження в значній мірі залежать від повноти та всебічності проведеного огляду місця події. До огляду місця події доцільно залучати спеціаліста з цієї галузі знань, а за його відсутності обов'язково фіксувати процесуально і засобами фотофіксації огляду за правилами судової фотографії здійснити орієнтуючу, оглядову, вузлову та детальну фотозйомку місця події, за необхідністю застосувати відеозйомку. Окрема увага в даному розділі присвячена особливостям проведення криміналістичного дослідження пломб та використання результатів дослідження для встановлення обставин кримінального провадження, визначення етапів проведення діагностичних та ідентифікаційних досліджень, оцінки результатів дослідження та формування експертного висновку. Доречним є і наведення в цьому розділі сучасних методів дослідження, науково-технічного забезпечення даного виду криміналістичних досліджень. Викликає підтримку і спроба дисертанта розглянути питання експертної профілактики у підрозділі 3.3., що не часто трапляється в наукових працях з проблем судової експертизи.

У висновках викладені основні підсумкові положення та пропозиції автора, що сформульовані в процесі даного дослідження. В них відображені основні результати здійсненого наукового пошуку. Висновки дисертанта щодо визначення ним значимості його праці для науки й практики вважаються цілком обґрунтованими, достовірними, відповідають суті

розглянутих питань і відзначаються послідовністю та логікою викладених думок, що дає підстави для стверджень про можливість використання на практиці (стор. 173-176 дис. стор., 14-17 автореф.).

Зміст автореферату ідентичний основним науковим положенням і зробленим висновкам дисертації, за формою, змістом та обсягом відповідає вимогам, які ставляться до такого виду робіт. Оформлення дисертації та автореферату не має грубих відхилень від встановлених вимог. Зазначене дає вагомі підстави для позитивної оцінки результатів цієї праці.

Водночас, є потреба зупинитися на деяких дискусійних положеннях, які, на думку опонента, потребують врахування, уточнення, або ж можуть стати додатковим предметом наукової дискусії під час обговорення цієї дисертації. Вартими на висловлювання зауваженнями та побажаннями на адресу дисертанта вважаю такі.

1. Перше не за його значенням чи важливістю для сприйняття сутності дослідження, а за його першістю сприйняття під час вивчення роботи є зауваження, яке відносимо до формування переліку прізвищ видатних науковців, праці яких стали теоретичним підґрунтям для цього дослідження. Нажаль, багато молодих науковців дещо з неналежним рівнем відповідальності ставляться до цієї частини дослідження, хоча це є важливою складовою дослідницької роботи і має відображати справжню оцінку дисертантом внеску відомих вчених до розвитку науки, окремих її напрямів чи тематики тощо, а не просто перерахування і озвучення імен окремих із наукових персоналій. Висловлюючи мою особисту повагу до згаданих дисертантом вчених, праці яких дисертант відносить до фундаментальних і таких, що лежать в підґрунті даної дисертації, назву їх імена: А.Ф. Волобуєв, В.І. Галаган, В.Я. Горбачевський, І.І. Когутич, В.О. Коновалова, В.В. Лисенко, Є.Д. Лук'янчиков, О.І. Мотлях, Д.Й. Никифорчук, О.В. Одерій, Ю.Ю. Орлов, М.А. Погорецький, О.В. Таран, В.В. Тіщенко, Л.Д. Удалова, В.Г. Хахановський, К.О. Чаплинський, С.С. Чернявський, Ю.М. Чорноус, В.Ю. Шепітько, Б.В.

Щур. Всі вони названі дисертантом у вступі, але за текстом жодної з робіт цих вчених дисертант не згадує і тому не відомо, що ж ґрунтовного він побачив у невідомо яких працях. Водночас, вказавши серед них прізвище шановного опонента І.В.Гори, дисертант згадує за текстом єдину працю за 2007 рік за її спільно з науковим керівником А.В.Іщенком та професором В.А.Колесником авторством як коротенький посібник для підготовки до іспитів з усієї криміналістики і не побачив інших праць І.В.Гори, що видані протягом лише останніх десятиліть, де висвітлено такі важливі для цієї тематики питання, зокрема й навчальні посібники з грифом МОН України, науково-практичний посібник "Експертизи в судочинстві України" випуском 2015 року, в якому питанням лише трасології присвячено понад 20 сторінок.

Другу частину відомих науковців дисертант відніс до тих, роботи яких вважає викладенням концептуальних засад судово-експертної діяльності, і серед них роботи: Т.В. Аверьянової, І.А. Алієва, В.Д. Арсеньєва, С.Ф. Бичкової, Ф.Е. Давудова, Ф.М. Джавадова, Н.І. Клименко, В.В. Ковальової, Ю.Г. Корухова, В.К. Лисиченка, Н.Т. Малаховської, О.М. Моїсєєва, Е.Б. Сімакової-Єфремян, І.В. Пирога, О.Р. Росинської, І.Я. Фрідмана, але жодної з робіт цих вчених дисертант не вказав і не відомо, чи він їх читав взагалі і що саме взяв з них для себе та своєї дисертації.

Такі списки персоналій можна скласти будь-кому і для будь-якої дисертації, погортавши сторінки енциклопедії з криміналістики. На думку опонента, до формування в дисертації переліку відомих прізвищ треба підходити більш відповідально і вважати за честь не для відомих вчених, а для молодого науковця право назвати їх серед тих осіб, які дали можливість здійснити власне дослідження.

2. Дисертантом пропонується авторське визначення поняття "пломба", яке він відносить до рубрики наукової новизни "уперше". Проте задовго до дисертанта визначенню поняття "пломба" приділяли свою увагу і

пропонували таке визначення багато хто з вчених, фахівців в галузі криміналістики та криміналістичної трасології. Бажано б було уточнити, а що нового і кардинально чи принципово відмінного від інших визначень поняття "пломба", пропонує дисертант і чому він вважає, що це зроблене вперше, та про яку "першість" йде мова – вперше для дисертанта як автора даного визначення, чи вперше в науці?

3. Доволі цікавою, але дещо переобтяженою як для сприйняття сутності проблеми є інформація щодо моделей деяких видів пломб, їх технологічних та конструктивних особливостей (стор. 57-76 дисертації). Проте така інформація здебільшого має значення для експертів-практиків і доречно було б так детально розглядати ці питання у відповідних методичних рекомендаціях, спрямованих на удосконалення досліджень за новими видами пломб та запірно-пломбувальних пристроїв і це були б показові та корисні Додатки до цієї праці. В той же час, розглядаючи питання щодо технологічних та конструктивних особливостей різноманітних видів пломб, дисертанту бажано було б звернути увагу й на доцільність створення в Україні єдиного інформаційно-довідкового банку даних щодо нових запірно-пломбувальних пристроїв як вітчизняного, так і іноземного виробництва для експертних служб різних відомств й постійне поповнення його новими видами. В плані міжнародного співробітництва бажано було здійснювати обмін інформацією щодо нових видів пломб та запірно-пломбувальних пристроїв, що дозволить проводити відповідні дослідження в повному обсязі й на високому якісному рівні.

4. Поділяючи належно обґрунтовану в цьому дослідженні думку дисертанта щодо необхідності призначення трасологічних експертиз пломб та запірно-пломбувальних пристроїв в різних видах кримінальних проваджень, не можемо залишити поза увагою той факт, що у підрозділі 3.3. (підпункт 3.3.2), який дисертантом позначений як "значення експертизи в розслідуванні злочинів проти довілля" автором ведеться мова про контрабанду, яка є злочином у сфері господарської діяльності, а не проти

довкілля. Вважаємо, що ці питання необхідно було б розглядати в окремому підпункті підрозділу 3.3.

5. Експертне дослідження пломб ґрунтується на загальній методиці трасологічної експертизи. Разом з тим специфіка об'єктів дослідження та характер питань, які вирішуються експертом, зумовлюють деякі особливості експертизи пломб, що потребує розробки відповідних окремих експертних методик. Дещо не зрозумілим для опонента є відсутність викладення результатів дослідження в тій його частині, де йдеться про розроблення методики криміналістичного дослідження різних видів пломб. Дисертантом розроблено й апробовано окремі методики криміналістичного дослідження різних видів пломб, які мають відповідні коди (4.2.29, 4.2.30, 4.2.31, 4.2.33) в Державному реєстрі методик судових експертиз. Розробка основ загальної, типових або окремих методик тих або інших видів експертних досліджень завжди вважалась дійсно науковим і дослідницьким процесом в теорії судової експертизи, й такі розробки вбачалися вкрай необхідними й корисними для експертів. На думку опонента, це є своєрідний "вищий пілотаж" в науковому дослідженні питань судової експертизи. Проте дисертант чомусь посоромився не тільки зазначити це в дисертації, а й навіть не позначив це у Додатках у вигляді актів впровадження в практичну діяльність. Тому в зауваженнях варто вказати на важливість, цінність і новизну отриманих результатів, які не спромігся оцінити сам дисертант.

6. Дещо некоректно сформульовано вирішення завдання дослідження у рубриці "дістало подальший розвиток" як зразки документації та напрацьовані матеріали для акредитації решти експертних підрозділів системи МВС за міжнародним стандартом. По-перше, не зрозумілим є те, як зразки документації та напрацьовані матеріали можуть дістати подальшого розвитку, а по-друге, про яку "решту" йде мова?

7. Є декілька незначних зауважень редакційного або технічного характеру, які можна вважати й не суттєвими, але висловлювання яких вказує на потребу більш уважного ставлення дисертанта до кінцевого

вичитування тексту та оформлення праці у суворій відповідності до вимог МОН України до такого виду робіт. Так, замість слова "розписано" (стор.7 автореферату) бажано було вживати слово "розкрито" або "визначено", замість слова "слід" у тексті "слід вивчати не тільки сліди" більш правильним є слово "необхідно" (стор.35 дис.), правильно писати не "зустрічаються", а "трапляються" (стор.37 та ін. дисертації) бо ніякої зустрічі тут не відбулося, "напівфабрикат", не "полуфабрикат" (стор. 19) та інші. Технічними недоліками оформлення тексту є такі: неоднакові інтервали між абзацами, спостерігається розрив в написанні на різних рядках між ініціалами і прізвищем автора, на якого посилається дисертант.

Зроблені зауваження, втім, носять у певній мірі дискусійний, уточнюючий і не суто принциповий характер, в своїй сукупності не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, не перекреслюють вагомого доробку автора і не дають опоненту підстав для сумнівів щодо належних позитивних якостей цієї роботи.

Текст праці викладено у логічній послідовності, добротною державною мовою з дотриманням наукового стилю та фахової наукової термінології, а зміст дисертації свідчить про її завершеність і самостійність здійсненого дослідження, його відповідність науковій спеціальності 12.00.09. Додатки до дисертації мають виразне змістовне навантаження і використані автором за їх фактичним призначенням для ілюстрації матеріалу й підтвердження власних висновків. Оформлення й обсяг дисертації, додатків та автореферату загалом відповідає вимогам, що висуваються до таких наукових робіт.

Проведене здобувачем дослідження відповідає науковій спеціальності 12.00.09, за якою воно здійснено, а подана до захисту дисертація може вважатись завершеною, самостійною працею, що містить раніше не захищені положення, в якій отримані нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, котрі у їх сукупності вирішують окреме наукове завдання та мають значення для удосконалення діяльності судових

експертів. В сукупності це слід вважати певним досягненням для розвитку теорії судової експертизи і практики криміналістичного дослідження трасологічних об'єктів.

На підставі викладеного вважаю, що подана до захисту дисертація **Левицького Андрія Олеговича** на тему "Криміналістичне дослідження пломб" відповідає вимогам п. п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 з відповідними наступними змінами, що пред'являються до кандидатських дисертацій, а її автор Левицький Андрій Олегович **заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук** за спеціальністю: 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент –
професор кафедри кримінального процесу та
криміналістики Академії адвокатури України
доктор юридичних наук, професор

" 1 " червня 2018 р.

I.V. Гора

Підпис Гори Ірини Віталіївни засвідчую:

референт

Т.Д. Горішній

